

Memoria del projecte de recerca periodisme i drets

El projecte de recerca sobre periodisme i drets ha complimentat la seva primera fase d'anàlisi quantitativa i primers apunts hermenèutics. La fase següent ha d'analitzar aquest materials i treure les primeres conclusions.

La direcció del projecte proposa els següents professionals per a endegar aquesta feina:

-Dr. Josep M. Casasús. Catedràtic de Ciències de la Informació de la UPF.

-Dr. Plácido Fernández-Viagas, lletrat del Parlament d'Andalusia i professor de Dret Constitucional de la Universidad de Andalucía.

-Dra. Mar Aguilera. Professora de Dret Constitucional de la UB.

-Sra. Sílvia Ventura. Magistrada.

-Sr. Lluís Foix. Periodista, ex director i director adjunt de La Vanguardia.

1.- Justificació del tema

El periodisme es constitueix convencionalment com a “quart poder” a partir de primers del segle XIX. És un poder extramurs dels tres poders clàssics però considerat com a tal almenys des de la teorització dels partits polítics i el sistema democràtic de Moisei Ostrogorski (1902), i que ha anat creixent en progressió geomètrica fins el moment actual de gran hegemonia socio-política dels mass media.

A diferència dels tres poders clàssics, però, el quart poder no ha desenvolupat, paral·lelament a la seva influència, uns sistemes de regulació dels possibles excessos. La llibertat d'expressió, tan sovint colpejada, ha servit com a vacuna que ha evitat gairebé *ab origine* que els mitjans fossin objecte de, si més no, mecanismes que evitessin la lesió de drets individuals i col·lectius. Té lògica, tanmateix, doncs la llibertat d'expressió és un dels fonaments més sòlids del sistema democràtic i ha de ser preservada de qualsevol lesió.

La incidència de la política ha fet que els mitjans públics sí que estiguin sotmesos a mecanismes de regulació parlamentària. Els mitjans privats, però, han escapat de l'avaluació i, el que és defensable des del terreny ideològic, facilita en canvi la invasió dels drets individuals i socials, de persones i col·lectius. Els teòrics sistemes de protecció d'aquests mitjans privats són sempre d'autoregulació, des d'un dret a rèplica que la realitat demostra inexistent, fins mecanismes reguladors finançats pels propis mitjans, que esdevenen així art i part i fan inviable la seva funció, per acabar esdevenint pura cosmètica.

La diferència mitjà públic-mitjà privat, admet a més un matís: la privacitat ho és només en l'emissor, però quan els seus missatges col·lisioenen amb un

receptor social, si més o podem parlar d'un sistema mixt o de privacitat parcial. La comunicació s'ha d'entendre com a procés o ecosistema.

Es fa, en conseqüència, necessari, estudiar fins a quin punt el quart poder envaeix drets personals i socials i plantejar possibles sistemes de protecció dels mateixos i/o reparació. Però sempre amb una absoluta preservació de la llibertat d'expressió, el qual mena a que sigui aconsellable treballar en la bondat de la no legislació sobre aquest dret, i en canvi portar la recerca no a una restricció de fonts (en aquests moments a debat en els mitjans públics bascos), que també seria poc garantista, sinó a una ampliació del seu ventall.

Els mitjans de comunicació cada cop admeten més classificacions perquè el seu desenvolupament és constant i canviant. Prendrem en consideració per a l'estudi la premsa escrita de pagament, creadora d'opinió pública i d'influència política inqüestionable. Les conclusions de l'estudi d'aquest *corpus*, però, podran ser extrapolades a altres suports comunicacionals com a referencials.

2.- Temes estudiats. Les principals lesions de drets

Els principals drets que el quart poder envaeix són els de la intimitat i la presumpció d'innocència. La frontera entre el privat i el públic es creua sense massa miraments perquè té punts molt làbils o deliquescents, especialment pel que fa al grau de notorietat de la persona afectada. La presumpció d'innocència és només respectada formalment, d'una manera tan senzilla com escriure l'adjectiu "presumpte" o l'adverbi "presumptament". Però després poques vegades la informació es contrastada pels afectats o els seus representants legals. El pes de l'explicació de la culpabilitat està mediàticament en proporcionalitat inversa a la defensa de la innocència. De tal manera que mediàticament sovint es produeix una inversió de la legalitat: als tribunals, s'ha de demostrar la culpabilitat de l'imputat; als mitjans, a vegades han de demostrar la seva innocència.

La lesió de la presumpció d'innocència té sovint com a fonts els principals encarregats de vetllar-la, l'aparell jurídic-policia. Els secrets de sumari són violats gairebé per sistema, i la policia tendeix a incrementar el grau de delinqüència dels seus implicats/acusats (a més delinqüència detinguda, més èxit policíac), de manera que refermen així la seva eficàcia mentre fan més difícil la defensa d'aquests implicats, que estan en la possessió del dret de la presumpció d'innocència fins que un jutge no dicti sentència.

Aquest mecanisme pervers genera una figura cada cop més generalitzada, que és la coneguda "alarma social". Els mitjans culpabilitzen persones, entitats, empreses, institucions, i en la majoria dels casos són els mateixos mitjans els que defineixen l'existència d'aquesta "alarma social", que no passa d'existir en la virtualitat mediàtica –altra cosa és quan aquesta alarma

és real, i la població la manifesta en qualsevol forma de protesta. Parlem, en puritat, doncs, d'alarma (de comunicació) social.

Aquesta situació, però, incideix en el jutge i el legislador, i està comprovat que el quart poder esdevé tal fins al punt de provocar detencions, evitar llibertats, prohibir actes o entitats, etc. Les referències periodístiques en cada cop més sentències judicials acrediten aquest *feed-back*, així com alguns articles, tant de jutges com de comunicòlegs. És interessant en aquest sentit el treball d'Indro Montanelli sobre l'afar Andreotti.

Més enllà de la concreció de l'estudi, se'ns suggereix un debat filosòfico-moral que no podem estar-nos, si més no, d'assenyalar. El creixement de la criminalització mediàtica està delineant un nou conservadorisme que sovint evoca llenguatges d'integrisme religiós, com la dialèctica culpa-perdó. De tal manera que queda pràcticament descartada una casuística sense *dolo* fins i tot davant fets deguts a imponderables com els fenòmens meteorològics, la casualitat o els errors humans. L'accident ha deixat d'existir. És evident que, ultra els fets retòrics de desprestigi o condemna final, això té conseqüències crematístiques.

3.- Objecte d'estudi i metodologia

El treball de recerca s'ha centrat com a primer punt d'interès l'estudi de la invasió mediàtica del dret de la presumpció d'innocència, d'individus i d'entitats socials/polítiques/institucionals, contemplada en el Codi Deontològic dels periodistes catalans. Com a segon punt d'interès, s'ha estudiat també la transgressió d'altres dos punts del Codi, els que fan referència a la barreja d'informació i opinió, i els drets dels menors.

El treball de camp il·lustrarà la seva finalitat presentant alguns casos ja passats que hom pot considerar paradigmàtics, i ha cercat aquestes lesions de drets en els principals diaris de Catalunya i els de gran tirada a l'Estat espanyol que hi tenen seu, durant l'any 2008.

Serà una anàlisi en primer terme quantitativa per passar en segon nivell a una anàlisi hermenèutica. Aquesta mixtura metodològica la he implementada en diversos treballs de recerca.

Un cop establert l'anàlisi quantitatiu i hermenèutic, es procedirà a establir les conclusions i elaborar un seguit de propostes, que han de ser debatudes i contrastades, i que d'entrada es pot pensar que tinguin a veure amb una posterior proposta de legislació o reglamentació del Codi Deontològic dels Periodistes Catalans, o d'algun dels seus apartats.

4.- Casos paradigmàtics

Quan hi ha problemes amb la llei, creixen les fonts policials. Són fonts que necessiten l'èxit, perquè quan més criminal sigui el detingut, major victòria suposarà la seva detenció. Passa, però, que quan una persona és mediàticament involucrada en fets criminals per la font policíaca, encara no ha passat per un jutjat i, per tant, és presumptament innocent.

La meua proposta de sortida per al debat, és que per resoldre aquesta lesió d'un dret tan fonamental com el de la presumpció d'innocència caldria legislar que els gabinets de premsa de la policia, en ser institucionals i sufragats per l'erari públic, ho siguin també del detingut. Que donin veu al detingut o al seu advocat com a contrast imprescindible. Les institucions tenen una malaltissa propensió a ser considerades patrimoni dels qui només les gestionen a termini.

Aquesta patrimonialització de les fonts oficials de la policia ha fet molt de mal a molta gent. Segons un estudi que vaig fer sobre detinguts relacionats amb terrorisme per policia, guàrdia civil i *ertzantza*, en el període que va de 1990 a 1994, dels 545 detinguts només van ingressar a la presó 305; el 56% va entrar a la presó i el 44% va quedar en llibertat, però segurament

criminalitzats ja per la premsa a partir de notes informatives de la policia que són veritables focus d'incontinència verbal, ja que solen combinar els fets presents atribuïts amb els historials on encara hi figuren més dades no provades, les clàssiques "fitxes".

Particularment lacerant és el cas dels 16 magrebins residents a Barcelona i Girona que van ser empresonats el gener de 2003 com a membres d'*Al Qaeda*, i els seus noms utilitzats per José Maria Aznar per justificar la invasió de l'Iraq, en seu parlamentaria La policia va acusar-los de magatzemar materials perillosos..., que van acabar sent només detergent, d'aquí la marca argòtica "comando Dixan". Els implicats van haver de ser excarcerats i va ser la policia qui va passar a ser objecte d'investigació fiscal.

El contrast de fonts hauria de ser inevitable, només llegint els llibres d'estil que qualsevol mitjà. Sense deixar l'Iraq, però ampliant una mica el camp de percepció, Michael Collon verifica com, en la primera guerra, diaris de pàtina com "*Le Monde*" i "*Le Soire*", en tractar sobre els objectius del conflicte, van saltar-se olímpicament el deure del contrast: "*Le Monde*" es va basar en 65 fonts aliades per dues d'iraquianes; "*Le Soire*", 44 aliades per tres iraquianes (Collon, 1995: 50).

Si deixem el terrorisme i anem al que s'entén com a delinqüència comuna, un àmbit més estès geogràficament i social, tornem a tornar a trobar-nos una prevalença desproporcionada de les fonts policíiques –els favorables sobre els hostils, per així dir-ho, els “bons” sobre els “dolents”. Un esbiaix de la realitat molt qüestionable i decididament antic. Maniqueïsme portat al periodisme.

El dr. Angel Rekalde va fer un exhaustiu estudi sobre les fonts d'informació en els afers de drogues (2002). Sobre una mostra de 172 textos publicats en tres mesos als rotatius “*El País*”, “*La Vanguardia*” i “*El Correo*”, va establir la següent graella de fonts:

• Fonts policials	73
• Fonts judicials	19
• Fonts mèdiques	16
• Fonts institucionals	20
• Experts	7
• Particulars	12
• Col·lectius socials	5
• Protagonistes de la	13

informació	
• Fonts no citades	19

“Como primera lectura de esos datos –raona Rekalde—tenemos que entre las fuentes policiales y judiciales suman 92, el 53’5 por ciento del total (hay que añadir que, de hecho, las informaciones basadas en informes policiales, aunque provengan de otros actores sociales, suman por sí solas 96 de los registros investigados). Ello conlleva una prevalencia de la visión represiva, del modelo policial, en la imagen que los medios de comunicación transmiten”.

Vaig insistir en el tema avançat pel doctor Rekalde en la meua recerca “Comunicació-Europa. Deu mesos-deu mitjans” (2002). Vaig treballar amb deu capçaleres europees i vaig establir diversos arquetips mediàtics del drogodependent, entre d’altres ítems analitzats. Obvio posar en negreta que en els treballs que vaig esmentant s’empra el mètode científic i fins i tot es quantifica, i avanço la meua conclusió sobre l’arquetip del drogodependent criminalitzat per les fonts policials amb la *complicitat* dels periodistes.

Les informacions preponderants són les que es realitzen des de l'àmbit criminal, que suposen un 45'7 per cent de les peces periodístiques compulsades, això és, pràcticament la meitat. L'Estat espanyol encapçala aquest tipus d'informació, amb 12 articles sobre 48 en números reals. La resta de països va molt a la par, sense grans desviacions: El Regne Unit i Suïssa registren 10 informacions, França 9 i Itàlia 7. Aquesta mena de tractament parapolicial criminalitzador encapçala els tons de la premsa estudiada també al Regne Unit i Suïssa i és segon a França i Itàlia.

Aquest tractament és sens dubte el més negatiu per als usuaris, doncs els relaciona sistemàticament amb l'àmbit del crim i l'espai sempre penalitzat del fora de la llei. Té molt a veure amb la construcció d'aquest imaginari la font que proporciona i configura la notícia, sempre la policia en aquests casos.

La ubicació de la droga en l'àmbit criminal precís, tanmateix, que està acotada, en aquest estudi, al terreny dels usuaris, no al dels traficants, doncs curiosament, tot i ser el tràfic el delictu inqüestionable i el que mou més diners a través de les màfies i les societats "blanques" del crim organitzat, la seva ressonància en els mitjans no és freqüent. La policia té pocs èxits en la seva lluita contra el narcotràfic –tot i que, cal dir que quan els té solen

ser espectaculars, com espectaculars són les seves ficades de pota— però en canvi actua amb molta freqüència contra els usuaris singulars. L'associació policial droga-delicte recau més sobre persones físiques que sobre bandes organitzades; de fet, és de més fàcil persecució, evidentment, l'usuari-delinqüent o el petit camell que els líders dels càrtels sud-americans, napolitans, sicilians o gallecs.

La percepció del delinqüent com a drogaaddicte té un efecte doble, de relació algebraica binària:

1) La delinqüència fa dolent el drogaaddicte, l'abilla amb un vestit social negatiu, amb conseqüències terribles per a la seva imatge. Un exemple d'això és el comú rebuig veïnal a l'acollida de sales de consum higiènic al seu barri.

2) La drogaaddicció fa menys dolent el delinqüent. Cada cop és més freqüent que la comissió d'actes criminals sota els efectes de narcòtics sigui considerada com a circumstància atenuant i pugui rebaixar la pena imposada.

En ambdós casos, però, la relació no és positiva i constitueix una interferència entre àmbits que haurien de ser molt diversos. Un cop més, no obstant, estem davant dels danys col·laterals de les rutines policials que

tendeixen, amb suma frivolitat, a adjectivar els delinqüents amb estigmes injustos a partir de la seva nacionalitat, ètnia, minusvalia, sexe o circumstàncies de tipus clínic com la que comentem o d'altres fins i tot referides a drogues legals com l'alcohol o els psicòtrops. Ens trobem, fins i tot, davant danys col·laterals de les rutines policials per manipulacions sobre situacions socials com la joventut, l'estat civil, la indigència o la marginació. El delinqüent, per la policia, ha de ser diferent "als nostres", al prototip blanc-espanyol-home-treballador-proprietari-adult-casat i a ser possible pare de família i de bones costums i vestits "normals". És evident que l'estigma drogaaddicte és dels més terribles, el que ocasiona a l'usuari prejudicis psíquics, físics o socials –la malaltia a la presó és la culminació d'aquesta concatenació, desgraciadament ben comuna i amb terribles històries com la de Juan José Moreno, "*el Vaquilla*"– que a la llarga poden acabar amb ell més ràpidament que l'estat patològic al que el podia haver abocat el consum de drogues.

Altres casos de condemnes mediàtiques sentenciades per periodistes que es disfressen amb la toga són els dels magrebins Abderrazak Mounib i Ahmed Tommouch, indultats després de fer vuit anys de garjola "per raons de dubtes de consciència sobre la seva culpabilitat"; i els més famosos de Joaquín José Martínez, que va passar quatre anys eters al corredor de la

mort per acabar declarat innocent, i de Dolores Vázquez, condemnada per la mort de Rocío Wanninkhof..., i empresonada fins que es va trobar el criminal autèntic.

Vázquez va ser condemnada a 15 anys i un dia de presó. L'agència EFE va resumir així el cos de la sentència, i tota la premsa se'n va fer ressò:

“Vázquez, movida por el odio a Rocío (provocat per gelosia relativa a una relació homosexual amb la mare de la víctima) a quien culpaba de la ruptura sentimental con su madre, salió a pasear el 9 de octubre de 1999 por los alrededores de su casa provista de un arma blanca, se encuentra con Rocío Wanninkhof y entre ambas se suscitó una discusión. Esta disputa acaloró extremadamente a Dolores, quien dirigió un primer golpe a Rocío que le produjo las hemorragias y motivó que usara un pañuelo de papel para limpiarse, y aprovechó el estado de sorpresa e indefensión de la joven para darle una puñalada en el pecho. Al sentirse herida de gravedad, Rocío emprendió la huida dejando un gran reguero de sangre y cayó exhausta al suelo boca abajo, momento en el que la acusada le asestó ocho puñaladas en la espalda que le provocaron la muerte”.

Tant de morbo escrupolosament detallat va resultar fals, i el temps va demostrar que el culpable era un altre i, a més a més, amb el greuge que no s'havia descobert abans per negligència del mateix cos policial que va llançar carnassa contra Vázquez a la premsa. Vázquez va complir 17 mesos de presó essent innocent.

El seguidisme periodístic de les fonts policials facilita, a més a més, la creació d'una figura jurídica que serveix per empresonar innocents no declarats culpables, l'esmentada "alarma social". Amb la qual cosa els mitjans es converteixen en fiscals. És una mena de modernització del linxament de les pel·lícules de l'Oest. Naturalment, és un quasi tipus penal totalment aleatori: un mitjà diu que un fet crea alarma social, i la maquinaria judicial li pot fer perfecte cas o no, i discrepar sobre una mateixa acció, el que precisament prova la inconsistència de tal procediment. Exemple: *"Un juez de Vitoria enmienda la plana a otro que no vio alarma en la violencia callejera"* (*"La Vanguardia"*, 19.IV.2000).

Amb el govern del Partit Popular a Espanya (1998-2004), l'alarma social va tenir encara més oxigen: no tan sols va portar la ciència aplicada a detenir, sinó que es va elevar a la categoria de ciència pura en legislar. La "llei de partits" és un exemple dels efectes de l'alarma social. Amb aquesta

llei es va posar en tela de judici, valgui l'expressió en el seu absolut, la independència del poder judicial. S'hauria de posar en el mateix sac la pretesa independència del poder mediàtic.

Finalment, un últim cas –abans de donar per acabat aquest text—d'alarma social activada, fa que un pres que legalment havia de sortir al carrer fos retingut a la presó i se li busquessin noves acusacions per mantenir-li! Des del franquisme, no es recorden fets equiparables. El cas De Juana mereixeria un estudi a banda. La successió de titulars és prou explicativa.

Diari “*El País*”. “*Un histórico etarra saldrá de prisión en febrero tras lograr una reducción de condena de 12 años*” (6.01.05). “*Víctimas y policías intentan que se procese a De Juana Chaos por apología terrorista*” (8.01.05). “*El juez cita al etarra De Juana Chaos para que declare mañana por exaltación del terrorismo*” (9.01.05). “*El último obstáculo para De Juana Chaos. La Audiencia Nacional decidirá hoy el proceso al veterano etarra por amenazas o exaltación terrorista y lo mantiene en prisión*” (10.01.05). “*El juez imputa dos nuevos delitos al etarra De Juana Chaos e impide así que quede libre*” (11.01.05). “*La Audiencia dictamina que el etarra De Juana Chaos se benefició de*

redenciones indebidas". (3.02.05). *"La Audiencia Nacional rechaza redenciones de penas al etarra De Juana Chaos"* (4.02.05).

Diari *"La Vanguardia"*. *"El etarra De Juana Chaos saldrá de la cárcel en febrero tras cumplir 18 años de una condena de más de 3.000"* (6.01.05). *"Miembro de un comando sanguinario"* (7.01.05). *"Los cuatro etarras con más años de condena podrían ser liberados a lo largo del 2005"* (8.01.05). *"La Audiencia Nacional cita a De Juana por nuevos delitos que pueden bloquear su excarcelación"* (8.01.05). *"El fiscal acusa de enaltecer a ETA a De Juana Chaos para impedir que sea liberado"* (9.01.05). *"El Sindicato Unificado de Policía pide mañana al Gobierno medidas que impidan que De Juana Chaos pueda quedar en libertad"*. (9.01.05). *"El juez evita la excarcelación del etarra De Juana Chaos al imputarle dos nuevos delitos"* (10.01.05). *"Querrela de las víctimas del terrorismo"* (11.01.05). *"De la Vega considera tranquilizador mantener al etarra De Juana Chaos en prisión"* (11.01.05). *"La fiscalía busca pruebas para impedir que varios etarras salgan de la cárcel"* (12.01.05). *"La fiscalía de la Audiencia se opone a excarcelar a De Juana"* (13.01.05). *"Los etarras deberán tener un rendimiento real de su actividad en la cárcel para reducir condena"* (22.01.05). *"El etarra De Juana Chaos se benefició de numerosas*

redenciones indebidas” (3.02.05). “La Audiencia estudia cómo reducir las rebajas de penas que dejarán libres a etarras” (14.02.05).

Com es comprova, l’alarma social depèn únicament de la voluntat dels mitjans de comunicació. Ells la defineixen i l’amplien dadivosament, *gratis et amore*, i des d’ells es mouen actors socials i judicials, primer els fiscals, després els jutges. Una dinàmica lesiva dels drets individuals legisla a partir d’un subjecte no jurídic que pressiona la justícia.

Són diverses les condemnes judicials que fan referència al subjectiu i feble argument de l’alarma social inspirada pels mitjans de comunicació. Indro Montanelli ho va resumir, com s’ha anticipat, amb la seva habitual lucidesa i ponderació a un article publicat a “*La Vanguardia*” (24.10.99) sobre l’afer Andreotti:

“(…) Después de una investigación que ha durado casi siete años, que ha movilizado a una nube de magistrados distrayéndoles de sus tareas ordinarias, legiones de carabineros y batallones de policías, y que por tanto ha costado al contribuyente muchos millones, ¿Cómo reaccionaría la opinión pública italiana ante una sentencia de absolución que demostrase

que carece de todo fundamento todo el castillo de acusaciones que durante más de setenta meses ha dividido y enfrentado al país?

“Por otra parte, ¿Cómo reaccionaría la opinión pública mundial ante una condena que le demostrara que durante decenios mantuvo contactos, recibió y honró, como representante de un país aliado, a un señor implicado en los peores crímenes de la peor delincuencia internacional?

“Detesto, a causa de mis convicciones personales, toda contaminación de los problemas de la justicia por los problemas de la política. Pero si estuviera en el lugar de alguno de los jueces que dictan sentencia sobre Andreotti, esas preguntas me las plantearía”.

1. Elaboració del corpus

A continuació explicarem com hem recollit les notícies que constitueixen la part empírica d'aquesta recerca.

1.1. Diaris analitzats

S'han estudiat cinc diaris, que esmenten per ordre alfabètic:

- a. Avui
- b. El Mundo
- c. El País
- d. El Periódico de Catalunya
- e. La Vanguardia

1.2. Tria dels dies analitzats

S'han llegit 20 exemplars cada mes, per la qual cosa s'han llegit 240 exemplars de cada diari. Això vol dir que s'han llegit 1.200 exemplars. D'aquesta manera, encara que no s'han llegit tots els exemplars publicats durant el 2008, la mostra és representativa i estadísticament significativa per a una anàlisi quantitativa, ja que el total llegit suposa el 64,52% dels exemplars publicats per cada diari l'esmentat any.

Per triar els dies concrets que s'havien de llegir, s'ha fet un sorteig per a cada mes, fórmula convencional en aquests tipus de recerca. Així, s'han fet dotze sorteigs.

1.3. Temes analitzats

El treball vol estudiar tres incompliments del Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya. En el ben entès que estem parlant en termes de recerca acadèmica, no pas en l'espai ètic o de valoració moral que podria semblar el més concordant. Matisem doncs, un aspecte de relativitat afegida que és constant en aquest treball: en cas de dubte, donem la informació per deontològicament correcta. Sí que cal anotar, tanmateix, que en el cas del respecte de la presumpció d'innocència, el codi n'eleva el grau de l'exigència en parlar de respectar-la "escrupolosament". Hi ha doncs una vectorització de direccions oposades: el codi incrementa l'exigència, la nostra recerca la minoritza.

En concret, s'ha analitzat l'incompliment dels tres punts següents:

Punt 1

Observar sempre una clara distinció entre els fets i opinions o interpretacions, evitant tota confusió o distorsió deliberada d'ambdues coses, així com la difusió de conjectures i rumors com si es tractés de fets.

Punt 10

Observar escrupolosament el principi de presumpció d'innocència en les informacions i opinions relatives a causes o procediments penals en curs.

Punt 11

Tractar amb especial cura tota informació que afecti a menors, evitant difondre la seva identificació quan apareixen com a víctimes (excepte en supòsit d'homicidi), testimonis o inculpats en causes criminals, sobretot en assumptes d'especial transcendència social, com és el cas dels delictes sexuals. També s'evitarà identificar contra la seva voluntat les persones pròximes o parents innocents d'acusats o convictes en procediments penals.

S'han recollit dades que incompleixen els punts del Codi Deontològic per diverses raons:

1. El periodista no respecta la presumpció d'innocència de les persones detingudes.
2. A l'hora d'informació, es barregen els fets que han succeït amb opinions dels periodistes.
3. Els periodistes esmenten els noms de menors que tenen relació amb delictes, tant si en són els presumptes autors, les víctimes o testimonis o bé esmenten el nom de parents o persones properes.

4. Seccions analitzades

El quadre següent reflecteix les seccions on s'han buscat els incompliments al Codi Deontològic que hem esmentat anteriorment:

	<i>Avui</i>	<i>El Mundo</i>	<i>El País</i>	<i>El Periódico</i>	<i>La Vanguardia</i>
Presumpció d'innocència	Política Societat +Barcelona	Espanya Catalunya	Espanya Catalunya Sociedad	Política Tema del dia Societat Catalunya Gran Barcelona	Política Vivir Tendencias
Barreja de fets i opinió	Política	Espanya Catalunya	Espanya Catalunya	Política Tema del dia	Política
Menors	Política Societat +Barcelona	Espanya Catalunya	Espanya Catalunya Sociedad	Política Tema del dia Societat Catalunya Gran Barcelona	Política Vivir Tendencias

Cal dir que la diferent distribució de les seccions dels diaris no permet fer-ne una comparació. Per exemple, les seccions Espanya d'*El Mundo* o *El País* inclouen notícies polítiques i successos, fet que no passa a *El Periódico de Catalunya*, *La Vanguardia* o l'*Avui*. Les seccions de Societat, Catalunya i Gran Barcelona d'*El Periódico de Catalunya* recullen successos, però a l'*Avui* només hi ha dues seccions, que són Societat i +Barcelona.

Els grans temes polítics s'han analitzat malgrat que algun aparegui en alguna secció que no sigui la de política. Ens referim a la sequera o els entrebancs del TGV a l'hora d'arribar a Barcelona, per exemple, que alguns diaris catalans els han tractat fora de la secció de política. Així, *El Periódico de Catalunya* ha tractat la sequera a les seccions de Tema del dia, Política i Societat. L'*Avui*, en canvi, ha parlat dels problemes del TGV a Política i a Societat.

1.5. Grans temes analitzats

Els grans temes triats són:

1. Política, tant catalana com espanyola
2. Possibles delictes
3. El tractament dels menors

1.6. Notícies que presentaven dubtes quan es llegia el diari

Quan durant la lectura del diari no es podia decidir clarament si s'havia d'afegir una notícia al corpus o no, s'ha optat per afegir-la-hi.

D'aquesta manera, el corpus obtingut és més gran que el que en resultarà al final, però, d'aquesta manera, s'ha garantit que es té la notícia i sempre se serà a temps de descartar-la.

1.7. Com s'ha treballat la manca de presumpció d'innocència

Per trobar les notícies que no tenen en compte la presumpció d'innocència de la persona detinguda, s'han seguit les passes següents:

- a. Establiment de tres discursos sobre la presumpció d'innocència: la presumpció d'innocència nul·la, la presumpció d'innocència retòrica i la presumpció d'innocència discursiva (vegeu 2.2 per a una explicació teòrica).
- b. Lectura de les notícies pertinents.
- c. Selecció de les notícies que no es construeix mitjançant la presumpció d'innocència retòrica.

1.8. Com s'ha treballat la barreja de fets i opinió

Per trobar les notícies que introdueixen l'opinió del periodista a les notícies, s'han seguit les passes següents:

- a. Establiment dels criteris teòrics que permetin distingir entre informació i opinió (vegeu 3.1)
- b. Lectura de les notícies pertinents.
- c. Selecció de les notícies que barregen fets i opinió.

1.9. Com s'ha treballat el tractament dels menors

Per trobar les notícies que infringeixen aquest punt del Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya, s'han seguit les passes següents:

- a. Lectura de les notícies pertinents.
- b. Selecció de les notícies que no tracten adequadament els menors.

2. La presumpció d'innocència

A l'hora de buscar les notícies que incompleixen el dret a la presumpció d'innocència de les persones detingudes s'han tingut en compte diversos aspectes.

2.1. La detenció d'una persona i les fases posteriors

Cal tenir present que s'ha de respectar la presumpció d'innocència des del moment que una persona és detinguda fins que acaba el procés iniciat en la seva detenció, que pot tenir diverses fases noticiables. Mark Fishman, a *La fabricación de la noticia*, hi fa referència amb el terme d'estructura de fases, cadascuna de les quals és susceptible d'esdevenir notícia:

1. Un cos policial deté una persona.
2. Un cop una persona és detinguda, poden passar dues accions:
  - 2.1. El cos policial posa en llibertat la persona detinguda.
  - 2.2. El cos policial posa la persona detinguda a disposició del jutge.
3. Si es dóna el cas 2.2., el jutge interrogarà la persona detinguda i poden passar quatre possibilitats:
  - 3.1. El jutge no imputa cap presumpte delictes a la persona detinguda queda en llibertat.
  - 3.2. El jutge imputa algun presumpte delictes a la persona detinguda, la qual pot pagar una fiança i quedar en llibertat.
  - 3.3. El jutge acusa d'algun presumpte delictes a la persona detinguda, la qual és empresonada:
    - 3.3.1. El jutge acusa d'algun presumpte delictes a la persona detinguda, que és empresonada. Després d'estar un període de temps a la presó el jutge dicta una fiança que, un cop pagada, permet que la persona quedi en llibertat.
    - 3.3.2 La persona empresonada resta a la presó fins que és jutjada.
4. La persona empresonada és jutjada. Aleshores, hi ha dues possibilitats:
  - 4.1. La persona jutjada és considerada innocent.
  - 4.2. La persona jutjada és considerada culpable.

És fonamental que els periodistes respectin la presumpció d'innocència fins que no es dóna el punt 4.2., moment que la persona detinguda és considerada culpable d'un delict.

Cal dir que en aquesta estructura de fases presentada anteriorment, no hi hem reflectit un moment transcendental en tot el procés: la vista oral. Durant la vista oral, i malgrat les proves que puguin fer creure, o que evidenciïn, que la persona jutjada és ben segurament culpable, els periodistes han de respectar la presumpció d'innocència de la persona jutjada.

Aquesta manera d'actuar no és arbitrària, sinó que es basa en un principi jurídic vigent a l'Estat espanyol: tota persona és innocent fins que no se'n demostra que la culpabilitat. I la culpabilitat d'una persona només es fa evident quan el jutge o la jutgessa dicta una sentència condemnatòria.

2.2. Els discursos sobre la presumpció d'innocència

En els textos periodístics apareixen, des d'un punt de vista discursiu, tres tipus de presumpció d'innocència:

- 1. Presumpció d'innocència nul·la:** El text no respecta la presumpció d'innocència de la persona detinguda o jutjada.
- 2. Presumpció d'innocència retòrica:** En el text surten paraules com "presumpte" o "possible" o d'altres, però el text està construït a partir de la idea que la persona ha comès el delict pel qual la policia el deté o el jutge o la jutgessa l'imputa.
- 3. Presumpció d'innocència discursiva:** El text es construeix a partir del fet que la persona detinguda té dret a la presumpció d'innocència, sobretot en el moment delicat que suposa la detenció. A més, també respecta la presumpció d'innocència quan la persona passa a disposició judicial, mentre està empresonada en espera de judici i durant la vista oral.

Les diferències entre les tres presumpcions d'innocència són evidents. En primer lloc, la presumpció d'innocència nul·la considera que la persona detinguda és culpable o potencialment culpable. En segon lloc, la presumpció d'innocència retòrica també considera que és culpable o potencialment culpable tot i que ho dissimula amb la utilització d'adjectius que emmascaren aquesta idea. Per acabar, la presumpció d'innocència

discursiva no considera culpable la persona detinguda, sinó que es limita a presentar els fets a l'espera que la justícia dicti la sentència pertinent (sempre que la persona sigui jutjada, ja que pot haver estat alliberada sense càrrecs anteriorment).

2.3. La casuística que envolta la presumpció d'innocència

Pel que fa al tractament de la presumpció d'innocència, cal tenir present que la seva presentació discursiva té diferents possibilitats:

1. Una persona és detinguda per un suposat delicte.
2. Una persona és detinguda per més d'un suposat delicte o per un suposat delicte comès reiteradament.
3. Un conjunt de persones és detingut per un suposat delicte.
4. Un conjunt de persones és detingut per més d'un suposat delicte o per un suposat delicte comès reiteradament.

Si bé cal respectar la presumpció d'innocència en tots els casos, és evident que la casuística no implica el mateix en els quatre casos. Ens referim al fet que és més fàcil que un cos policial pugui atribuir a una persona un delicte que no ha comès quan el deté per més d'un presumpte delicte o per més d'un suposat delicte comès reiteradament. De vegades, llegim titulars com ara "Detingut per XXX robatoris". És possible que algun dels robatoris que un cos policial atribueix al detingut no l'hagi comès o que n'hagi comès més dels que pensa l'esmentat cos policial.

També ens referim al fet que quan un cos policial deté més d'una persona, i sobretot en detencions massives, és possible que alguna no tingui res a veure amb cap conducta delictiva. Per exemple, "Detinguts XXX pederastes". Pot ser que alguna de les persones detingudes finalment no sigui duta al jutge, que el jutge la deixi lliure sense càrrecs o que sigui absolta.

Relacionat amb aquests aspectes, tenim les persones presumptament relacionades amb ETA o Al Qaida, apartat interessant en tant en quant el terrorisme internacional és probablement la zona jurídica amb un dret menys garantista –Guantánamo o el càstig indiscriminat de poblacions civils són els casos extrems, però la Llei de Partits espanyola ha estat discutida per juristes eminents i està pendent de sentència al Tribunal d'Estrasburg.

En aquests supòsits, en primer lloc, el cos policial que deté pot atribuir-los algun delicte que no han comès. Això vol dir que en aquests casos hi ha

d'haver una doble presumpció d'innocència: de la persona i dels fets. D'una banda, pot ser que la persona detinguda pertanyi o no a ETA o Al Qaida o bé que hi col·labori o no hi col·labori i, d'altra, pot ser que la persona detinguda no hagi comès el delicte que un cos policial li atribueixi, ni el suposat delicte de què la Fiscalia l'acusi ni el presumpte delicte de què el jutge l'acusa.

El darrer paràgraf, òbviament, és aplicable a grups menys complexos que els anteriors com ara bandes d'atracadors, d'assaltants, etc., tot i que són diferents pel que fa a la seva estructura i la seva durada.

2.4. Contingut de les notícies que no respecten la presumpció d'innocència

A partir de la recerca realitzada, podem fer la classificació següent:

2.4.1. Notícies polítiques

Les notícies recollides estan relacionades, bàsicament, amb:

- a. Detencions de suposats membres o col·laboradors d'ETA i d'Al Qaida
- b. Possibles casos de corrupció.
- c. D'altres

2.4.2. Notícies de successos (o no polítiques)

Les notícies recollides estan relacionades, bàsicament, amb:

- a. Presumptes delictes contra la propietat
- b. Presumptes enganyifes
- c. Assassinats
- d. Violència de gènere (morts, maltractaments...)
- e. D'altres

2.5. Dades obtingudes que no respecten la presumpció d'innocència

Tot seguit, presentem el quadre de notícies, per mesos i per diaris, en què no es contempla el respecte de la presumpció d'innocència.

PRESUMPCIÓ	AVU I	EL MUND O	EL PAÍS	EL PERIÓDIC O	LA VANGUARDI A
GENER	51	48	68	54	34
FEBRER	23	49	55	45	24
MARÇ	22	33	42	33	21
ABRIL	32	59	42	33	17
MAIG	16	48	46	39	2
JUNY	27	46	68	41	37
JULIOL	22	59	38	36	21
AGOST	29	63	60	18	36
SETEMBRE	26	47	45	34	27
OCTUBRE	28	47	68	46	34
NOVEMBRE	27	51	48	37	32
DESEMBRE	30	35	36	25	20
TOTAL	333	585	616	441	325

3. LA BARREJA DE FETS I OPINIÓ EN ELS TEXTOS NO INTERPRETATIUS

En aquest apartat esmentarem els diferents conceptes que hem utilitzat a l'hora de valorar quan en una notícia apareix una opinió del periodista. És a dir, quan s'incompleix el Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

3.1. Modalització

El concepte de modalització és el que ens ha permès de destriar entre la contextualització d'una notícia i l'opinió explícita del periodista.

En lingüística, la modalització consisteix en l'aparició de l'emissor en l'enunciat (una oració). En el cas que ens interessa, els enunciats apareixeran a les notícies.

Abans de parlar de la modalització, cal dir que un enunciat és el resultat de l'enunciació d'una oració. En aquest sentit, els enunciats són unitats que formen part del discurs. Per aquest motiu considerarem que una notícia és un discurs que consta d'un nombre indeterminat d'enunciats.

Com s'ha vist anteriorment en definir què és un enunciat, aquest concepte està íntimament relacionat amb el concepte d'enunciació, és a dir, el fet de produir enunciats. Així doncs, l'enunciació és l'acció que té com a resultat la producció d'enunciats.

En un discurs, l'emissor pot aparèixer-hi mitjançant:

- a. L'ús de pressuposicions
- b. L'ús de paraules amb contingut axiològic
- c. L'ús de marcadors del discurs
- d. L'ús d'adverbis acaben en –ment

3.1.1. Les pressuposicions

Les pressuposicions expressen el contingut implícit d'un enunciat. Així, si un emissor diu "En Joan ha deixat de fumar", el receptor dedueix que abans en Joan fumava. O, per exemple, si un parlant formula la pregunta "Has aprovat l'examen d'història?", aleshores hi ha la pressuposició que qui és interpellat ha fet un examen d'història, pel resultat del qual és preguntat.

A continuació volem assenyalar cinc característiques de les pressuposicions:

1. Són independents del context, és a dir, no han de sortir en un context determinat. Això, pel que fa a l'estudi que estem fent, implica que es pot trobar una pressuposició sobre un tema, una persona, etc., en una notícia que no tingui res a veure o poc a veure amb la pressuposició que trobem.
2. No són anul·lables, és a dir, si surten en un enunciat no es poden eliminar. A l'oració clàssica "El rei de França és calb", la pressuposició que França té una monarquia no es pot eliminar (independentment del fet que el coneixement del món de l'emissor i del receptor, és a dir, la competència enciclopèdica, els permeti saber que l'oració és falsa a hores d'ara).
3. No estan relacionades amb el concepte de veritat. Aquest aspecte l'hem vist al punt anterior. A més, també podria passar que França tingués un rei i que no fos calb.
4. Evidencien la intenció de l'emissor. Així, si en Pep diu "Si hagués convidat la Irene, en Joan hauria vingut al sopar", el receptor conclou que en Pep no va convidar la Irene.
5. Han de ser admeses pel receptor per tal d'interpretar correctament l'enunciat. A l'exemple de 4, el receptor ha d'interpretar que en Pep no ha convidat la Irene si vol entendre el motiu pel qual en Joan no va anar al sopar.

3.1.2. Contingut axiològic de les paraules

Hi ha paraules que tenen contingut axiològic, és a dir, hi ha paraules que serveixen per expressar valoracions, bé siguin positives o bé siguin negatives. Les paraules que tenen valor axiològic són, bàsicament, noms, adjectius, verbs i adverbis.

El lingüista espanyol José Portolés aporta uns exemples que mostren clarament que hi ha paraules amb contingut axiològic:

- (1) Juan tenía recuerdos de su infancia.
- (2) Juan atesoraba recuerdos de su infancia.
- (3) Juan acarreaba recuerdos de su infancia.

En aquestes tres oracions tenim tres verbs que mostren tres menes de records. El primer verb, *tenia*, és, des d'un punt de vista axiològic, neutre. El segon verb, *atesoraba*, té un contingut axiològic positiu (Juan té un bon record de la seva infantesa). El tercer verb, *acarreaba*, té un contingut axiològic negatiu (Juan tenia un mal record de la seva infantesa).

3.1.3. L'ús de marcadors del discurs

Els marcadors del discurs són unitats lingüístiques invariables que no tenen cap funció sintàctica i que permeten arribar a conclusions a partir de la seva aparició en un enunciat.

En aquest estudi, però, no ens interessen les conclusions a què pugui arribar el lector d'una notícia, sinó que el que ens interessa és la utilització per part dels periodistes dels marcadors del discurs i les conclusions que poden generar en el lector. L'exemple (4) és clar:

(4) Ni en Joan ni la Maria han trucat per dir que no vindrien.

Aquesta oració s'ha fet a partir de la pressuposició que en Joan i la Maria havien de trucar per avisar que no vindrien. És important d'observar que l'emissor no qüestiona pas que en Joan i la Maria no vinguessin, sinó que critica el fet que no avisessin. El mateix contingut proposicional es pot expressar sense cap pressuposició ni cap crítica (que es troba a la pressuposició) tot dient:

(5) En Joan i la Maria no han trucat.

Un altre exemple és el següent:

(6) Fins i tot en Joan s'ha sorprès del resultat del partit.

Aquesta oració expressa tres idees. En primer lloc, la idea que hi ha hagut gent que s'ha sorprès del resultat d'un partit. En segon lloc, la idea que en Joan també se n'ha sorprès. I, en tercer lloc, la idea que la sorpresa d'en Joan no estava prevista. I aquesta darrera és justament la més important.

3.1.4. L'ús d'adverbis que acaben en –ment

Una altra manera d'expressar una opinió és mitjançant la utilització d'adverbis que acaben en –ment:

(7) Malauradament, el Barça ha empatat.

(8)Sortosament, el Barça ha empatat.

Es pot veure com el mateix fet (el Barça ha empatat) és contemplat des dos punts de vista molt diferents: en el primer, és valorat negativament, mentre que en el segon és valorat positivament. La producció de (7) i (8), doncs, depèn del punt de vista de l'emissor, que es fa patent a l'oració mitjançant l'ús d'un dels adverbis.

L'emissor hauria pogut expressar l'empat del Barça d'una manera no marcada:

(9) El Barça ha empatat.

A l'oració (9) no hi ha cap valoració del resultat obtingut pel Barcelona.

3.2. Límits de la recerca

A l'hora de fer la recerca de notícies que barregen fets i opinió hem treballat a partir de dues idees que limiten la recerca.

3.2.1. Parts de la notícia que no s'han tingut en compte

L'única part de la notícia que hem seleccionat n'és el cos. Com a conseqüència, no s'han tingut en compte:

1. Els titulars de les notícies ja que són el màxim exponent de la interpretació d'un fet noticiable.
2. Les entradetes i els *leads* atès que són una part de la notícia on el periodista pot interpretar el fet noticiable.

3.2.2. La contextualització de la notícia

Tampoc s'ha tingut en compte la contextualització que fan els periodistes de les notícies que tenen antecedents o que tenen un contingut clarament ideològic, llevat que hi aparegui el jo del periodista. En aquest cas, sí que les hem triades.

3.3. Limitacions d'aquesta proposta

A l'hora de valorar les dades obtingudes s'ha de tenir en compte la metodologia utilitzada. Així, l'elaboració del corpus d'aquest apartat té tres limitacions molt importants.

3.3.1. El marc de la notícia

La primera limitació és que no s'ha tingut en compte el marc de la notícia, és a dir, la perspectiva des de la qual es construeix la notícia perquè es considera que el marc depèn de la interpretació que cada diari faci dels fets.

S'ha de remarcar que el fet de no tenir present el marc de les notícies és molt restrictiu perquè en un nombre significatiu de casos la barreja de fets i opinió no es troba en el text de la notícia sinó en el titular, l'entradeta o el *lead*. Aquesta matisació és transcendent atès que el titular d'una notícia en condiona la lectura ja que valora el fet noticiable. Com que el criteri fonamental és la modalització, i atès que el jo del periodista no surt a la notícia, aquestes notícies no s'han incorporat al corpus.

3.3.2. Cos de la notícia clarament axiològic

La segona limitació afecta el cos d'una notícia. Ens hem trobat casos en què en el cos de notícia no apareix el jo del periodista i, en canvi, té un clar contingut axiològic. Tampoc no hem incorporat aquestes notícies perquè si no apareix no hi ha modalització.

La segona limitació introdueix una contradicció clara en la forma de treballar, d'altra banda inevitable: es considerarà que una notícia sense contingut axiològic on aparegui només una vegada el jo del periodista infringeix el Codi Deontològic, mentre que una altra que té un alt contingut axiològic on no surti el jo del periodista no l'infringirà.

Aquesta contradicció es dona pel fet que el criteri triat és molt restrictiu. En conseqüència, aquest criteri fa que aparegui un nombre molt inferior de notícies infractores. En la línia general metodològica de la recerca.

Tanmateix, l'aplicació d'aquest criteri s'explica per raons metodològiques i ideològiques. Hem explicat abastament les primeres. Pel que fa a les ideològiques, cal dir que no és fàcil determinar on acaba la interpretació d'un fet i on comença l'opinió. Alguns diaris, sobretot els dos espanyols que hem analitzat, i en concret *El Mundo*, porten la interpretació de les notícies al límit en determinats casos. A més a més, si no haguéssim aplicat aquest criteri, hauríem hagut d'incloure un percentatge altíssim de notícies que faria inviable qualsevol estudi per la saturació del corpus que suposaria. Per acabar, pensem que és més interessant aportar un corpus restringit de notícies que infringeixen clarament el Codi Deontològic que no pas un corpus extens de notícies on no queda clara la infracció.

3.3.3. Esbiaixaments o errors

Els esbiaixaments o errors tampoc no s'han recollit, tot i que és obvi que els esbiaixaments tenen un origen clarament ideològic i que els errors molt sovint són més ideològics que no pas factuais.

3.4. Dades obtingudes que no respecten la separació entre fets i opinió

A continuació presentem el quadre de notícies, per mesos i per diaris, que barregen informació i opinió.

OPINIÓ	AVU I	EL MUND O	EL PAÍ S	EL PERIÓDIC O	LA VANGUARDI A
GENER	8	41	24	20	14
FEBRER	36	52	48	26	14
MARÇ	26	64	36	26	14
ABRIL	23	30	28	26	8
MAIG	21	38	29	9	9
JUNY	26	42	21	5	8
JULIOL	12	39	14	10	15
AGOST	15	19	6	3	3
SETEMBRE	10	38	7	4	8
OCTUBRE	8	12	8	5	11
NOVEMBR E	5	31	11	5	6
DESEMBRE	5	30	13	6	5
TOTAL	195	436	242	145	115

3. TRACTAMENT DELS MENORS

No hem trobat cap notícia que incompleixi el Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya. per la qual el tractament informatiu dels menors implicats en presumptes delictes és excel·lent.

CONCLUSIONS PRELIMINARS SOBRE LA MANCA DE PRESUMPCIÓ D'INNOCÈNCIA

A partir de les dades obtingudes, es poden formular un seguit de conclusions prèvies, tot i que tinguin un caràcter provisional, per suscitar el debat.

1. A les notícies que hem llegit i, és clar, a les triades, s'observen un seguit d'errors que cometem sistemàticament els periodistes a l'hora de no respectar el dret a la presumpció d'innocència o a l'hora d'informar d'un procés judicial:

a. L'afirmació que un cos policial acusa una persona detinguda d'algun delictes. Cal deixar ben clar que *sensu strictu* els cossos policials no acusen ningú, sinó que es limiten a aportar proves o indicis d'un possible delictes a la Justícia.

b. L'afirmació que la Fiscalia o l'acusació particular acusa d'un delictes a algú. La Fiscalia i l'advocat acusador construeixen un discurs a partir d'unes proves i sol·liciten una pena pel delictes que atribueixen a la persona acusada o en demanen l'absolució. Posteriorment serà el jutge qui decideixi si les proves aportades durant la vista oral són delictes o no.

c. Les decisions que pren el jutge o la jutgessa del cas durant tot el procés judicial no pressuposen la culpabilitat de la persona jutjada. Així, el fet que una persona romangui a la presó en el moment del judici no implica que serà declarada culpable.

2. L'ús de la presumpció d'innocència discursiva és pràcticament nul.

3. L'ús de la presumpció d'innocència retòrica és molt més freqüent que no pas la presumpció d'innocència discursiva.

4. L'ús de la presumpció d'innocència retòrica implica que la persona detinguda és considerada culpable i que la utilització d'uns adjectius determinats o d'alguna estructura sintàctica és merament simbòlica.

5. La manca de presumpció d'innocència està àmpliament estesa. Un percentatge significatiu de notícies no la respecten.

6. Els titulars de les notícies gairebé mai respecten la presumpció d'innocència.

7. Un bon percentatge dels cossos de notícies no respecten la presumpció d'innocència, si bé es troben cossos que fan servir la presumpció d'innocència retòrica.
8. La utilització de sintagmes del tipus “Detingut per XXX” no respecta la presumpció d'innocència de la persona detinguda ja que donen per fet que ha comès el delicte pel qual l'han detinguda.
9. La utilització del sintagma “acusat de XXX” no respecta la presumpció d'innocència atès que algú estigui acusat d'alguna cosa no implica, evidentment, que sigui culpable. Si no ho impliqués, no caldria fet vistes orals.
10. La força del costum, o dit d'altra manera, la percepció del món des d'algunes rutines periodístiques, fa que algunes vegades construeixin textos des d'una perspectiva que respecta la presumpció d'innocència però que, finalment, a les darreres línies de la notícia deixin de respectar-la. Els casos d'aquesta mena que hem trobat, doncs, cal atribuir-los més a les rutines del *métier* que no pas a lapsus o error a l'hora d'escriure.
11. La disminució del nombre de notícies que incompleixen el dret a la presumpció d'innocència no implica que aparegui més sovint la presumpció d'innocència retòrica, sinó que es deu al fet que baixa el nombre de notícies que tenen a veure amb presumptes delictes. Això vol dir, doncs, que no hi ha una millora en el tractament informatiu.
12. En les notícies molt sovint apareix la creença (o es dóna per fet) que la persona detinguda ha comès el delicte pel qual ha estat arrestada, per la qual cosa s'anul·la el dret a la presumpció d'innocència.
13. Cal canviar el marc de les notícies en què s'informa de persones que són detingudes, empresonades o jutjades de manera que els periodistes facin servir la presumpció d'innocència discursiva. Aquest canvi de discurs respecte de les persones en les situacions anteriorment esmentades implica un canvi de mentalitat dels professionals de la informació a l'hora d'informar-ne. Així doncs, la construcció d'aquest nou discurs periodístic suposaria que l'actual associació entre detenció d'una persona i la seva culpabilitat quedés desfasada. A més, aquest canvi de discurs comportaria una tasca divulgadora: els consumidors d'informació aprendrien una nova manera de percebre aquest aspecte de la realitat que estem analitzant a l'hora d'entendre que s'ha d'aplicar a tothom la presumpció d'innocència.

CONCLUSIONS PRELIMINARS SOBRE L'APARICIÓ D'OPINIONS EN ELS TEXTOS PERIODÍSTICS NO INTERPRETATIUS

Les conclusions preliminars a què hem arribat són les següents:

1. Hi ha diaris amb un lèxic poc asèptic, molt connotat.
2. En moments d'alt debat polític, tant entre partits com dins un partit, augmenten la modalització.
3. Durant la precampanya i la campanya electoral és on apareix el nombre més gran de notícies triades.
4. Les notícies critiquen la ideologia dels partits o les declaracions dels polítics amb què els diaris tenen menys sintonia (més allunyats ideològicament).
5. El text de les notícies no acostuma a elogiar polítics o partits propers ideològicament.
6. Els diaris espanyols estudiats barregen molt més opinió i fets que els diaris catalans estudiat
7. CONCLUSIONS PRELIMINARS SOBRE EL TRACTAMENT DELS MENORS

Atès que no hem trobat cap notícia que incompleixi el codi deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya, cal assenyalar que el tractament informatiu dels menors implicats en presumptes delictes és excel·lent.